



RIIGIKOHUS

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUM

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-4-1-37-13
Otsuse kuupäev	28. oktoober 2013
Kohtukoosseis	Eesistuja Priit Pikamäe, liikmed Tõnu Anton, Eerik Kergandberg, Lea Kivi ja Ivo Pilving
Kohtuasi	Riigilõivuseaduse § 56 lõike 1 ja lisa 1 (1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis) põhiseaduslikkuse kontroll osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 2 500 000 krooni kuni 3 000 000 krooni tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 130 000 krooni
Menetluse alus	Harju Maakohtu 27. augusti 2013. aasta määrus tsiviilasjas nr 2-10-30342 ja Tallinna Ringkonnakohtu 29. augusti 2013. aasta määrus tsiviilasjas nr 2-09-11030
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

Tunnistada, et riigilõivuseaduse (RT I 2006, 58, 439; 22.12.2010, 1) § 56 lõige 1 ja lisa 1 olid 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis põhiseadusega vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 2 500 000 krooni kuni 3 000 000 krooni tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 130 000 krooni.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Tsiviilasjas nr 2-10-30342 esitas G-U BKS Estonia OÜ 21. juunil 2010 Harju Maakohtule A. Kuldmäe, T. Tallo, Tulipmark OÜ (likvideerimisel) ja T. Teaste vastu hagi hinnaga 2 944 000 krooni, millelt tasus toona kehtinud riigilõivuseaduse (RLS) § 56 lõike 1 ja lisa 1 alusel riigilõivu 130 000 krooni (8308 eurot 51 senti).

2. Hageja esitas 16. mail 2013 Harju Maakohtule hagist loobumise avalduse ja sellest tulenevalt riigilõivu 65 000 krooni tagastamise taotluse. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 150 lõike 2 punkti 2 alusel tagastatakse hagist loobumise korral pool menetluses tasutud riigilõivust. Lisaks palus hageja kohtul tunnistada hagiavaldusele kohaldatud riigilõivumäär põhiseadusvastaseks ja jätta kohaldamata ning määrata hagi lõivuks enne 1. jaanuari 2009 kehtinud määra alusel 72 750 krooni. Kuna hageja on esitanud nii hagist loobumise kui ka enammakstud riigilõivu tagastamise avalduse, tuleb talle tagastada enammakstud riigilõivu 1829 eurot 47 senti (28 625 krooni). Kostjad palusid hagist loobumine vastu võtta.

3. Harju Maakohus lõpetas 27. augusti 2013. aasta määrusega hageja hagist loobumise tõttu menetluse tsiviilasjas nr 2-10-30342. Maakohus tagastas hagejale poole hagiavalduse esitamisel tasutud riigilõivust (4154 eurot 26 senti ehk 65 000 krooni) ja jättis poolte menetluskulud poolte enda kanda.

4. Harju Maakohus tunnistas põhiseadusvastaseks ja jättis kohaldamata 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis RLS § 56 lõike 1 koostoimes lisaga 1 osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 2 500 000 krooni kuni 3 000 000 krooni tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 130 000 krooni. Maakohus määras hagilt tasutava põhiseaduspärase riigilõivu suuruseks enne 1. jaanuari 2009 kehtinud määra alusel 4649 eurot 57 senti (72 750 krooni). Maakohus rahuldab hageja avalduse tagastada enammakstud riigilõiv ning tagastas täiendavalt 1829 eurot 47 senti (28 625 krooni) enammakstud riigilõivu. Harju Maakohus edastas 27. augusti 2013. aasta määruse Riigikohtule põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse alustamiseks.
5. Tsiviilasjas nr 2-09-11030 esitas OÜ Wete Invest 16. märtsil 2009 Harju Maakohtule hagi T. Ratta vastu, milles palus kostjalt välja mõista kahjuhüvitise 2 700 000 krooni ja viivised seadusega sätestatud määras alates 16. aprillist 2004 kuni põhivõla tasumiseni. Hageja tasus hagi esitamisel riigilõivu 130 000 krooni.
6. Harju Maakohus rahuldab OÜ Wete Invest hagi 20. märtsi 2012. aasta otsusega ning mõistis kostjalt hageja kasuks välja 175 561 eurot ja viivised. Kostja esitas 20. aprillil 2012 apellatsioonkaebuse, mis on alates 11. juunist 2013 Tallinna Ringkonnakohtu menetluses.
7. 5. juulil 2013 esitas OÜ Wete Invest Tallinna Ringkonnakohtule avalduse tagastada enamtasutud riigilõiv. Avaldaja leidis, et hagi esitamise ajal kehtinud RLS § 56 lõige 1 koostoimes lisaga 1 olid põhiseadusega vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 2 500 000 krooni kuni 3 000 000 krooni tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 130 000 krooni. Avaldaja hinnangul tuleks talle tagastada enammakstud riigilõiv 62 500 krooni ehk 3994 eurot 48 senti.
8. Tallinna Ringkonnakohus tunnistas 29. augusti 2013. aasta määrusega põhiseaduse vastaseks ja jättis kohaldamata 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis RLS § 56 lõike 1 koostoimes lisaga 1 osas, milles need nägid ette kohustuse tasuda tsiviilasjas hinnaga üle 2 500 000 krooni kuni 3 000 000 krooni hagiavalduselt riigilõivu 130 000 krooni. Ringkonnakohus rahuldab OÜ Wete Invest avalduse ja tagastas hagejale 3994 eurot 47 senti enammakstud riigilõivu. Tallinna Ringkonnakohus edastas 29. augusti 2013. aasta määruse Riigikohtule põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse alustamiseks.
9. 21. oktoobri 2013. aasta määrusega liitis Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium Harju Maakohtu 27. augusti 2013. aasta määruse alusel ja Tallinna Ringkonnakohtu 29. augusti 2013. aasta määruse alusel algatatud põhiseaduslikkuse järelevalve kohtuasjad (3-4-1-37-13 ja 3-4-1-39-13) ühte menetlusse, määrates kohtuasja numbriks 3-4-1-37-13.

MENETLUSOSALISTE ARVAMUSED

10. **Riigikogu põhiseaduskomisjon** leiab, et enne 1. juulit 2012 kehtinud riigilõivud olid põhiseaduse vastased.
11. **Tsiviilasja nr 2-10-30342 hageja G-U BKS Estonia OÜ** hinnangul olid vaidlustatud sätted põhiseadusega vastuolus.
12. **Tsiviilasja nr 2-10-30342 kostjate** arvates olid vaidlusalused sätted põhiseadusega vastuolus.
13. **Tsiviilasja nr 2-09-11030 menetlusosalised** vaidlusaluste sätete põhiseaduspärasuse kohta arvamust ei avaldanud.
14. **Õiguskantsler** leiab, et vaidlusalused sätted on vastuolus põhiseaduse (PS) § 15 lõike 1 esimese lause ja §-ga 11.
15. **Justiitsministri** arvates olid vaidlusalused sätted põhiseadusega kooskõlas. Riigilõivud on kehtestatud menetlusökoonoomia tagamiseks, mis on põhiseaduslik õigusväärtus. Lõivu määra sõltuvusse seadmine hagi hinnast aitab tagada, et hagi nõutav summa rajaneb kahju läbimõeldud

arvestusel. Samuti sooviti lõivu määrad muuta tsiviilasjade lahendamisel võimalikult kulupõhiseks. Kuna on olemas õiguslik mehhanism maksejõuetu isiku riigilõivu tasumisest vabastamiseks, oli vaidlusalune riigilõivu määr ministri hinnangul proportsionaalne vahend eesmärgi saavutamiseks.

KOHALDAMATA JÄETUD SÄTTED

16. Riigilõivuseaduse (RT I 2006, 58, 439; RT I, 22.12.2010, 1) § 56 "Hagiavalduse, avalduse ja kaebuse läbivaatamine" lõige 1:

"Hagiavalduse esitamisel tasutakse riigilõivu lähtuvalt hagi hinnast käesoleva seaduse lisa 1 järgi või kindla summana."

17. Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde "Riigilõivu täismäärad avalduse esitamise eest tsiviilkohtumenetluses (kroonides)" (1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis) väljavõte:

Tsiviilasja hind kuni, k.a	Riigilõivu täismäär
2 500 000	[---]
3 000 000	130 000

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

18. Säte, mille põhiseaduspärasust Riigikohus hindab, peab olema vaidluse lahendamisel asjassepuutuv (põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (PSJKS) § 14 lõige 2).

19. Tsiviilasjas nr 2-10-30342 tunnistas Harju Maakohus vaidlusalused riigilõivuseaduse sätted põhiseaduse vastaseks ja jättis kohaldamata 27. augusti 2013. aasta määrusega, vaadates läbi G-U BKS Estonia OÜ 16. mai 2013. aasta avaldust tagastada enamtasutud riigilõiv. G-U BKS Estonia OÜ oli esitanud 21. juunil 2010 Harju Maakohtule hagiavalduse ja tasunud hagi hinnalt 2 944 000 krooni riigilõivu 130 000 krooni.

20. Tsiviilasjas nr 2-09-11030 tunnistas Tallinna Ringkonnakohus vaidlusalused riigilõivuseaduse sätted põhiseaduse vastaseks ja jättis kohaldamata 29. augusti 2013. aasta määrusega, vaadates läbi OÜ Wete Invest 5. juuli 2013. aasta avaldust tagastada enamtasutud riigilõiv. OÜ Wete Invest oli esitanud 16. märtsil 2009 Harju Maakohtule hagiavalduse ja tasunud hagi hinnalt 2 700 000 krooni riigilõivu 130 000 krooni.


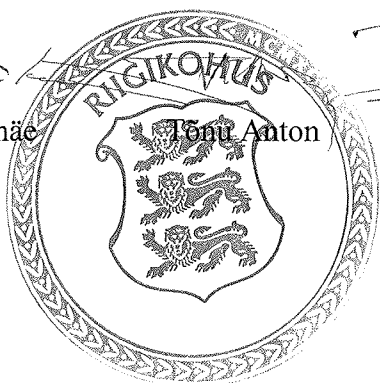

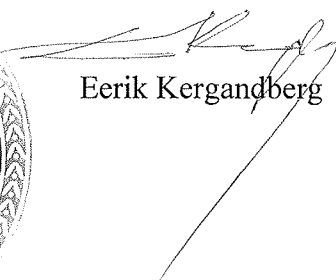

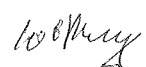
21. Kolleegium leiab, et G-U BKS Estonia OÜ ja OÜ Wete Invest enamtasutud riigilõivu tagastamise avalduste lahendamisel Harju Maakohtus ja Tallinna Ringkonnakohtus olid RLS § 56 lõige 1 ja lisa 1 alates 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis asjassepuutuvad sätted osas, milles nägid ette, et hagiavalduselt hagi hinnaga üle 2 500 000 krooni kuni 3 000 000 krooni tuleb tasuda riigilõivu 130 000 krooni.

22. Hagiavalduselt riigilõivu tasumise nõue ja selle määr riivavad eeskätt PS § 15 lõike 1 esimeses lauses tagatud igaühe põhiõigust pöörduda oma õiguste rikkumise korral kohtu poole. Riigikohus on leidnud, et kõrgest riigilõivumäärast tulenev põhiõiguste riive ei ole olnud menetlusökoonoomia ja õigusemõistmise kulude kandmises osalemise eesmärkide saavutamiseks proportsionaalne (vt nt Riigikohtu üldkogu 6. märtsi 2012. aasta otsus kohtuasjas nr 3-2-1-67-11, punktid 27–28).

23. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium tunnistas 18. aprilli 2013. aasta otsusega asjas nr 3-4-1-5-13 põhiseadusega vastuolus olevaks praegu vaidlustatud riigilõivumäärast väiksema määra 100 000 krooni, mida tuli 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis RLS § 56 lõike 1 koostoimes lisaga 1 alusel tasuda hagiavalduselt tsiviilasjas hinnaga üle 1 500 000 krooni kuni 2 000 000 krooni. Lisaks on Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium tunnistanud 7. mai 2013. aasta otsusega asjas nr 3-4-1-11-13 põhiseaduse vastaseks praegu vaidlustatuga sama riigilõivumäära eurodes ehk 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis RLS § 57 lõike 1 ja lisa 1 osas, milles tsiviilasjas hinnaga 159 779 eurot 13 senti kuni 191 734 eurot 94 senti tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 8308 eurot 51 senti.

24. Eelviidatud otsuste õiguslikele põhjendustele tuginedes leiab kolleegium ka praeguses asjas, et tsiviilasjas hinnaga üle 2 500 000 krooni kuni 3 000 000 krooni hagiavalduselt tasuda tulnud riigilõiv 130 000 krooni ei ole menetlusökonoomia ja õigusemõistmise kulude kandmises osalemise eesmärkide saavutamiseks proportsionaalne abinõu.

25. Lähtudes eeltoodust ja juhindudes PSJKS § 15 lõike 1 punktist 5, tunnistas Riigikohus, et riigilõivuseaduse (RT I 2006, 58, 439; 22.12.2010, 1) § 56 lõige 1 ja lisa 1 olid 1. jaanuarist 2009 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis vastuolus PS § 15 lõike 1 esimese lausega ja §-ga 11 osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 2 500 000 krooni kuni 3 000 000 krooni tuli hagiavalduselt tasuda riigilõivu 130 000 krooni.

Priit Pikamäe Tõnu Anton Eerik Kergandberg Lea Kivi Ivo Pilving